

Cercetări arheologice în așezarea de secol IV. d. Chr. de la Chilieni (j. Covasna), campania din 1993

(Rezumat)

Cercetările arheologice întreprinse la sud de cele efectuate în 1992, au permis descoperirea a două noi locuințe, cu un bogat inventar constând din materiale ceramice, metal, piatră, sticlă și material faunistic. Obiectele din sticlă sunt de factură romană, iar cele din ceramică și metal sunt caracteristice pentru perioada de secol IV. d. Chr. Trebuie remarcată și existența unui fragment ceramic decorat cu ghirlande și alveole atât de caracteristic ceramicii dacice.

Săpăturile sistematice începute în 1987, au continuat și în cursul anului 1993, pe marginea terasei Oltului, la sud de cele efectuate în 1992. Observațiile de teren din ruptura malului terasei (gropi de formă de sac, fragmente ceramice, resturi de chirpic, și arsură), au permis deschiderea și cercetarea a trei casete: C₁ la 61,80m sud față de caseta executată în 1992, având dimensiunile de 14,30 x 2,20 x 2,40; C₂ la 22,30m la sud de C₁, având dimensiunile de 5,40 x 2,40 x 2,20; C₃ la 11,80m pe axa lui C₁, spre est și spre sud având dimensiunile de 1,80 x 4,75 x 3,15; 1,60 x 2,45 x 4,05. Între C₂ și C₃ s-a trasat un șanț de control S₁ având dimensiunile de 11,25 x 2,15 x 1,72, ruptura neregulată a malului terasei constituind latura sa vestică.

În latura sudică a casetelor C₁ și C₃ au apărut resturile unui locuințe L₁, care nu a putut fi

dezvelită în întregime întrucât aceasta se continuă în peretele estic al C₃, fiind necesare cercetări ulterioare. În schimb în C₂ s-a descoperit și dezvelit o locuință L₂ mai bine conservată, cu urme de pari, de formă patrulateră având dimensiunile de 2,80m x 2,80m, latura sa vestică constituind-o ruptura malului terasei.

Materialul descoperit în cele două locuințe cercetate ca și în șanțul de control S₁, constă din cel ceramic, metal, piatră, sticlă și faunistic.

În privința materialului ceramic acesta este lucrat cu mâna din pastă grosieră cu mult nisip ori pietricele, de culoare cenușie, neagră ori roșie. Primei categorii ceramice îi corespund elemente de decor prin creștături pe buza vasului, ori brâu creștat pe pântecul acestuia, la care se adaugă și cel al ghirlandelor cu alveole atât de caracteristic ceramicii dacice.

Tot în această categorie se încadrează și blidele din pastă grosieră cu pietricele, având la bază un decor executat prin impresiuni digitale.

Celei de-a doua categorii ceramice îi corespund decorurile în bandă cu linii în val, linii incizate paralele și caneluri uneori pe toată suprafața vasului. În privința vaselor ceramice, acestea sunt de o mare varietate mergând de la cele miniaturale până la cele de dimensiuni considerabile pentru provizii. Analizând ceramica descoperită, trebuie amintit și pulul de culoare roșie, apărut în C₃, în cadrul locuinței.

Obiectele din metal în perimetrul celor două locuințe cercetate constau din două lame de cuțit din fier, un împunsător și un cuțitaș, întregi, tot din fier. În privința obiectelor din piatră acestea constau din două pietre pentru ascuțitul bricelor, ori cuțitelor, precum și din numeroase pietre de măcinat, unele fiind prevăzute cu orificii centrale dreptunghiulare, ori rotunde. Descoperirea în număr mare a pietrelor de măcinat în cadrul locuinței din C₂, ne face să presupunem că în cadrul ei a existat un atelier pentru confecționarea acestora.

Obiectele din sticlă apărute tot în cadrul celor două locuințe cercetate constau din câteva fragmente de pahare, fiind de factură romană. În

perimetru locuințelor cât și a șanțului de control au apărut numeroase oase de animale, care ne arată o intensă activitate privind creșterea animalelor.

Pe baza primelor cercetări se poate afirma că acestea au aparținut cornutelor, ovinelor, porcinelor. Ca o curiozitate, pe un os de animal s-a surprins încrustată o cifră romană, care poate fi IX sau XI. Pentru a completa observațiile și cercetările efectuate, trebuie amintit și faptul că în șanțul de control S₁, în malul terasei s-a surprins din cât a mai rămas o porțiune dintr-o instalație de foc, care constă dintr-un fragment de vatră lutuită și pereții fragmentari ai unui cuptor de copt pâine, astfel de instalații descoperându-se și în campaniile anterioare.

Cercetările efectuate în 1993 vin să completeze informațiile obținute în campaniile anterioare cu privire la așezarea de secol IV. d. Chr. de la Chileni, dar întinderea acesteia va necesita noi investigații pentru a se putea avea o imagine completă asupra ei.

A Kr. u. 4. századi kilyéni település (Kovászna megye), az 1993-as ásatások (Jelentés)

Az Olt-menti ásatások 1987-ben kezdődtek, 1993-ban folytatódtak déli irányban az 1992-ben végzett feltárásoktól.

A beszakadt folyómeder megfigyelése lehetővé tette (a zsák alakú gödrök, cseréptöredékek, égetett vályogtéglá maradványok) három szelvény feltárását és tanulmányozását: a C₁-es szelvény 14,30m x 2,20m x 2,40m, 61,8m-re az 1992-ben feltárt szelvényektől, a C₂-es szelvény 22,3m-rel délre a C1-estől, 5,40m x 2,40m x 2,20m, a C₃-as szelvény a C₁-es tengelyén 11,8m-re ettől keletre és délre 1,80m x 4,75m x 3,15m x 1,60m x 2,45m x 4,05m. A C₂ és C₃ szelvény közé egy 11,25m x 1,72m S1-el jelölt kutatóárkot húztak, a nyugati oldalt az egyenletlen folyamattal képezi.

A C₁-es és C₃-as szelvények déli oldalán egy, L₁-el jelölt ház maradványai tűntek elő, teljes feltárása a C₃-as szelvény keleti határánál egy későbbi kutatás során történik. A C₂-es szelvényben felfedték egy jobb állapotban lévő L₂-es, négyszögű 2,80m x 2,80m-es lakást, melynek nyugati oldalát a folyómart képezi, itt cövek maradványokat találtak.

A két szelvény és kutatóárok átvizsgálásakor feltárt leleteket cserép, fém, kő, üveg és állati maradványok képezik.

Ami a cserép leleteket illeti, részben kézi megmunkálású, durva, homokos, kavicsos maszszából készült szürke, fekete és vörös színű darabok. Az első kategóriába tartozó cserepeken rovátkás díszítőelemek fedezhetők fel az edény peremén és hasán, valamint a dák kerámiaakra jellemző, mélyített füzérelmek. Ugyancsak ide sorolhatók az ujjnyomatos díszítéssel durva szemcsés kerámiaanyagból készült talak.

A második kategóriába tartozó kerámiaak hullámvonalas díszítésűek, a párhuzamos vonalas bemetszések és gyűrűs vajatok az edény egész felületét díszítik. Méretüket tekintve a kerámiaedények nagyon sokfélék, a legkisebbtől az élelmiszertárolásra használt nagobbakig.

A kerámiát elemezve meg kell említeni még a C₃-as szelvényben feltárt lakásrészből kikerült piros korongot.

A két feltárt lakás területén a következő fémtárgyakat találták: két késpenge, egy szűrő és egy kis kés, valamennyi vasból készült. A kőtárgyak közül megemlítjük a két késfenőkövet és számos őrlőkövet, ez utóbbiak közül egyeseken középen négyszögű nagy kerek lyukak láthatók. A C₂-es szelvényből kikerült nagyszámú őrlőkő arra enged következtetni, hogy itt egy ezeket készítő műhely létezhetett.

A két lakásból kikerült üveg pohár töredékek román koriak. A lakások körzetében, valamint a kutatóárokból talált állatsontok azt igazolják, hogy intenzív állattenyésztéssel foglalkoztak. Az első kutatások alapján ezek szarvasmarha-, juh- sertésmaradványok. Érdekességként meg kell említeni egy olyan állati csontleletet,

amelyen egy római szám figyelhető meg, amely lehet, hogy IX, vagy XI.

A kutatásokat és megfigyeléseket kiegészítendő meg kell még említeni az S1-es kutató-árokban, a vízmartban felbukkanó tűzhelytöredéket: egy tapasztott tűzhelytöredéket és egy kenyérsütő kemence töredezett falait - ilyen tűzhelyeket az előbbi ásatások során is fedtek fel.

A Kr. u. 4. századi kilyéni településen végzett 1993-as kutatások kiegészítik az előbbi ásatások adatait, de a teljes képhez még újabb területek feltárása és kivizsgálása szükséges.

The 4th Century Settlement at Chilieni (Kilyén), Covasna County: The 1993 Campaign

(Report)

The systematic diggings started in 1987, and continued in 1993 as well, on the margins of the terrace of the Olt river, south from those done in 1992. The observation referring to the ground from its broken part of the terrace (sack shaped holes, ceramic fragments, plaster remainders and burned parts) which allowed the opening up and research of three cassettes C₁, at 61,80m south traced in 1992 having the following dimensions 14,30m x 2,20m x 2,40m; C₂ at 22,30m south from C₁ with the dimensions of 5,40m x 2,40m x 2,20m; C₃ at 11,80m on the axes of C₁ toward East and South, with the dimensions 1,80m x 4,75m x 3,15m x 1,60m x 2,45m x 4,05m. Between C₂ and C₃ a control ditch was traced which was 11,25m long and 2,15m x 1,72m wide, the irregular ragged of the bank of the terrace constituting its western side.

In the southern side of the cassettes C₁ and C₃ remainders of a house L₁ were found which could not be opened up entirely as it is continued in the eastern wall of C₃, thus the investigations have to be continued. On the other hand in the cassettes C₂ a whole settlement was discovered L₂ which was better preserved having remainders of poles in a „square“ form with the

dimensions 2,80m x 2,80m and its western side constituting the break of the terrace bank.

The material discovered in the two opened shelters as well as in the control ditch S₁, consists of ceramic, metal, stone, glass and faunistic elements.

The ceramic is processed by hand of a rough paste with much sand and little pieces of stone, of grey or reddishbrown colour, or wheel processed of smooth paste, grey, black or red in colour.

The first category of ceramics have as elements of decoration imprints on the upper part of the vessel, or an affrizen gild on the large part of the vessel, and flower garlands with alveoles (characteristic to the Dacian ceramics).

Part of the same category are vessels from rough paste with smooth little stones, with a finger made decoration made on the ground.

The second category of ceramics is decorated with wavelike stripes, paralel lines and annular channels on the whole surface of the vessel. According to size, these are of a large variety starting from miniature vessels to large ones used for food provisions. Analysing the discovered ceramics one should also mention the red disc which appeared in C₃ inside the lodgings.

The metal objects discovered inside the two lodgings are two knife blades, a prick and a small knife, all made of iron. The stone objects: two pieces of stone used for the sharpening knives, and many grinding stones, some having central rectangular orifices or round ones. The discovery of so many grinding stones inside the lodgings in C₂ makes one think that inside these lodgings a workshop for producing them might have existed.

The glassware discovered also in the two lodgings are some fragments of glass, of the Roman period. The numerous animal bones found in the area of the lodgings and the ditch show that the inhabitants bred animals intensively. The first investigations show that these are cattle, sheep and pig bones. As a curiosity on one of the animal bones a Roman number was found which could be IX or XI.

In order to complete the investigation and the observations, one should also mention that in the S₁ ditch a fragment of a fireplace had been found in the terrace: a fragment of a fireplace and an oven for bread baking; such fireplaces were also discovered in the previous campaigns.

The investigations of 1993 come to fill up the information obtained in the previous campaigns, regarding the 4th century B. C. settlement at Chilieni, but in order to have a complete view, further investigations are necessary.

Cercetări arheologice în așezarea de sec. IV. d. Chr. de la Chilieni (j. Covasna), campania din 1995

(Rezumat)

Cercetările efectuate în 1995 în apropierea secțiunilor primei campanii din 1987, au atras atenția necesității continuării investigațiilor înspre latura nordică a așezării de secol IV d. Chr., întru-cât în ruptura malului terasei Oltului s-au surprins numeroase gropi în formă de sac din care s-au colectat materiale caracteristice perioadei migrațiilor popoarelor.

Cercetările arheologice în așezarea de secol IV. d. Chr., de la Chilieni, au continuat și în 1995, la nord de secțiunile tratate în prima campanie de săpături din 1987. Cu această ocazie s-a trasat și deschis în malul terasei oltului, o casetă C₁, având dimensiunile de 8,20 x 1,90 x 2,10 x 8,20m, la 24,85m de caseta nordică din 1987.

C₁ s-a trasat și deschis întrucât în secțiunea dată de malul terasei Oltului s-au surprins două gropi în formă de sac și o bandă de chirpic, care erau supuse unei continue eroziuni. Având aceeași situație și din aceleași raționamente, s-a trasat și deschis la sud de secțiunile din 1987 o nouă casetă C₂, având dimensiunile de 8,7 x x 0,60 x 0,70 x 8,75m.

În C₁, din cele două gropi în formă de sac cercetate, au apărut fragmente de ceramică lucrate la roată de tip „Krausengefäss”, ori cu mână din pastă grosieră, precum și câteva fragmente dintr-un vas lucrat cu mână și decorat cu

triunghiuri înspre registrul buzei, decor întâlnit și în campaniile din 1988-1989. Registrul de chirpic surprins în malul terasei Oltului nu a mai apărut în perimetrul casetei, fapt ce ne face să credem că locuința căreia i-a aparținut a fost distrusă de lucrările de excavație la vechea carieră de nisip.

Din cele două gropi în formă de sac ale C₂ au fost colectate numeroase fragmente ceramice lucrate la roată ori cu mână, din pastă fină ori grosieră, de culoare neagră, cenușie sau roșie, aparținând unor vase de provizii, de tip borcan ori bol. La 0,30m, înspre peretele estic al C₂, a apărut o fibulă din bronz, aproape întreagă, din categoria fibulelor cu piciorul întors pe dedesubt (mit umgeschl agenem Fuss). Fibule asemănătoare s-au descoperit la Sântana de Mureș - mormântul 48- ca și în necropolele de secol IV. din Muntenia.

Înspre peretele nordic al C₂, a apărut o îngrămădire de chirpic, care a aparținut unei locuințe, care la rândul ei a fost distrusă în întregime, de lucrările de excavație când a funcționat cariera de nisip.

Cercetările efectuate în apropierea secțiunilor primei campanii de săpături din 1987 de la Chilieni, au atras atenția necesității continuării investigațiilor înspre latura nordică a așezării, a cărei limită în această parte nu a putut fi încă surprinsă.

A Kr. u. 4. századi kilyéni település (Kovászna megye), az 1995-ös ásatások (Jelentés)

A Kr. után 4. századi kilyéni településen 1995-ben az ásatások az 1987-es kutatási terület északi részén folytatódtak. Feltárták az Oltmeder szélén a C₁-es, 8,20m x 1,90m x 2,10m x 8,20m méretű szelvényt, 24,85m-re az 1987-ben feltárt szelvénytől.

A C₁-es szelvény feltárását az tette szükségessé, hogy az Olt folyómeder martjában két zsák alakú gödör és egy tapaszsvá található, me-

lyek állandó erózióknak vannak kitéve. Hasonló elgondolás alapján jelölték ki és tárták fel déli irányba az 1987-es kutatási területtől, a C₂-es 8,75m x 0,60m x 0,70m x 8,75m méretű szelvényt.

A C₁-es szelvény zsák alakú gödreinek tanulmányozásakor „Krausengefäss” típusú kézi díszítésű, illetve korongozással készült cserépedény töredékek kerültek felszínre, valamint néhány kézi készítésű edénytöredék, amelyeken az 1988-1989-ben kikertült edénytöredékekben is látható, az edény felső peremét díszítő háromszögű motívumok láthatók. A meder szélén levő tapasztott felület a szelvény területén máshol nem látható, ami arra enged következtetni, hogy a lakás, amelyhez tartozott, a homokbánya kitermelésekor megsemmisült.

A C₂-es szelvény zsák formájú gödréből finom és durva masszából kézi és korongozott módszerrel készített fekete, szürke és piros cseréptöredékek kerültek felszínre. Ezeket az edényeket tárolásra használhatták. 0,30m-re a C₂-es szelvény keleti szélénél egy csaknem ép bronzfibulát találtak (mit ungeschlagenem Fuss).

Hasonló fibulákat a marosszentannai (48-as számmal jelölt) temetkezési helyen és a minténiai 4. századi temetőben találtak.

A C₂-es szelvény északi felében egy lakás tapaszmaradványait találták, amely teljesen megsemmisült a homokbánya kitermelésekor.

Ezek a régészeti leletek az 1987-ben elkezdett kilyéni ásások közelében igazolják, hogy a település északi irányában további feltárások és kutatások szükségesek.

The 4th Century Settlement at Chilieni (Kilyén), Covasna County. The 1995 Campaign

(Report)

The archaeological investigations in the 4th century settlement at Chilieni continued also in 1995, North of the sections traced in the first digging campaign in 1987. On this occasion the first cassette was traced and opened on the banks

of the terrace of the Olt river - C₁ - with the following dimensions: 8,20m x 1,90m x 2,10m x 8,20m at 24,85m from the northern cassette in 1987.

The C₁ was traced and opened because in the given section in the Olt terrace there were two sack shaped holes and a slice of earth that were exposed to continuous erosion. For the same reason a new cassette was traced and opened south of the 1987 sections, having the dimensions 8,75m x 0,60m x 0,70m x 8,75m.

In C₁, in the two sack shaped holes that were investigated, various ceramic fragments were discovered, which had been manufactured at a “Krausengefäss”-type wheel or hand made of rough paste, as well as some fragments of a vessel made by hand and decorated with triangles on the upper part, decorations found on the vessel fragments discovered between 1988-1989 as well. The part of plaster found in the banks of the terrace of the Olt river cannot be found elsewhere on the inner side of the cassette, a fact that makes us believe that the lodging of which it was part of had been destroyed by the excavations at the old sand quarry.

Out the sack-shaped holes of C₂ many ceramic fragments were brought to light, - processed at the wheel or handmade, out of smooth or rough paste, black, grey or red - as parts of food-preserving vessels.

At about 0,30m towards the eastern wall of C₂ an almost undamaged bronze pin was discovered from the type of the reverse leg pin categories. Similar pins were discovered at Sântana de Mureș (Marosszentanna) in the 48 grave as well as in the 4th century obituaries in Wallachia.

Directed against the northern wall of C₂ a heap of plaster became evident, which must have been part of a lodging, which had been destroyed entirely by the excavations at the sand quarry.

The investigations done close to the sections of the first digging campaigns of 1987 at Chilieni have attracted attention over the necessity of continuing these investigations toward the northern part of the settlement, whose limits in this part could not have been established yet.

